

SIMONE DE BEAUVOIR - AMBIGUITY AND TRANSCENDENCE**Carmen Petcu, Professor, PhD, University of Craiova**

Abstract: Self-liberated of anguish and rising above the feeling of the absurd, Simone de Beauvoir places herself under claim of outright sincerity, generously opening up to knowledge and meditative revelation. The ethics of ambiguity, designed in an existentialist mythology of the individual, is perhaps the most defining dimension of Simone de Beauvoir's philosophy, inviting reflection upon choice. Humanity is not preset harmony among people, but virtuality of relationship, while freedoms of individuals are neither opposed, nor identical, yet simply distinct and separate. The ambiguity of human rapport renders condition upon the permanent existence of a risk of choice. One always acts only to generate limits; but the human being is transcendence: that which one demands, one only asks for in order to exceed that which one demands.

Keywords: ambiguity, existence, freedom, humanity, transcendence

1. Introducere

Opera Simonei de Beauvoir, reprezentând *partea feminină* a existențialismului francez, cuprinde în ea, ca un cristal prețios, toate reflexele culturale și politice ale unui secol bogat în umbre și lumini. Implicată profund și autentic în viața Cetății, nimic din ce a trăit nu i-a rămas străin, creația sa alimentându-se dintr-o experiență de viață complexă, fascinantă și veridică.

Dacă noțiunea de *libertate* guvernează opera lui Sartre, cea de *transcendență* (o transcendență pur umană) inspiră morala Simonei de Beauvoir, în sensul ideii că – după cum afirmă însăși autoarea – *nu există altă justificare prezentă a existenței decât expansiunea sa către un viitor deschis la nesfârșit.*

2. Ambiguitate și transcendență

În perioada 1943 – 1945, la momentul în care filosofia franceză existențialistă își revendica integral și irevocabil problema *neantului* (Maurice Merleau – Ponty, *La Phénoménologie de la perception*, 1945)¹. Simone de Beauvoir *explodează* creativ în arealul filosofic de sorginte metafizică prin lucrarea *Pyrrhus et Cinéas*, 1944, pentru ca trei ani mai târziu, în 1947, această imprevizibilă și fascinantă prezență scriitoricească să ofere universului gândirii – prin cartea *Pour une morale de l'ambiguïté* – o superbă analiză asupra nihilismului etic (în sens dostoevskian) demonstrând că *atitudinea nihilistă manifestă un anumit adevăr, ambiguitatea condiției umane este prin ea dovedită, dar eroarea constă în aceea că ea definește omul nu ca existență pozitivă a unei lipse, ci ca o lipsă în infima existenței.* Întrebările fundamentale – pe care le întâlnim, dealtfel, și în cea de-a treia operă filosofică a scriitoarei (*L'Existentialisme de la sagesse des nations*, 1948) – sună, într-o interpretare liberă, astfel: „Suntem noi ceea ce pretindem că suntem?” și „Facem noi ceea ce spunem că facem?”. Acea coerență care ar transforma omul într-o ființă pietrificată nu poate fi atinsă, astfel că, dintr-un anumit punct de vedere, personalitatea apare ca o impostură (unitatea și consecvența ei n-ar fi decât o simplă aparență iar gesturile și replicile, pur actricești, nu fac altceva decât să pună în evidență caracterul factice și nesinceritatea funciară a persoanei); tocmai din acest motiv – scrie Simone de Beauvoir – *oamenii sunt șocați de faptul că li se*

*cere o perfectă coerență. Ei știu prea bine că gândurile lor nu sunt cu totul gratuite, nici cu totul sincere*².

Denunțarea „tartuferiei”, a ipocriziei fundamentale ce caracterizează personalitatea, a tradiționalismului prețios, caduc și idealizant o determină pe autoare să sublinieze că:

*În intimitatea salonului, președintele de tribunal ar fi râs din toată inima dacă un naiv ar fi insinuat în fața lui că toate femeile prizonierilor ar fi niște Lucreții din momentul în care nu se mai cred obligați să dea asupra lor o mărturie publică și se lasă în voia convingerilor lor intime, oamenii își recunosc de bună voie slăbiciunile*³.

Implicațiile etice ale acestor descoperiri erau formulate deja în 1947, când Simone de Beauvoir specifica deschis că: *numai datorită faptului că situația omului este ambiguă, el caută, ca prin eșec și scandal, să-și salveze existența*⁴.

Într-un asemenea context al înțelegerii, datoria se schimbă în scandal, în act revoluționar, vizând denunțarea și eliberarea imoralității iar, pentru a reuși o asemenea misiune, omul trebuie să adopte o optică realistă, pornind de la sine și responsabilizându-și orice demers întreprins:

*Dacă fiecare om ar face ceea ce trebuie, existența ar fi salvată în fiecare, fără a mai fi nevoie să visăm la un paradis în care moartea i-ar reconcilia pe toți*⁵.

Considerând căsătoria și maternitatea drept reflexe ale convenționalului în viața socială și totodată, factori perturbatori ai libertății naturale a individului, Simone de Beauvoir concepe iubirea o dăruire spontană și necondiționată, care, pentru a fi generoasă, nu are nevoie de intervenția formelor sau a idealului creștin.

„Depart de a se răsfărge negativ pe planul vieții morale, absența divinității devine, pentru această morală, condiția necesară a unei atitudini ferme, în care să se exprime libertatea omului și voința sa de angajare. Condiția absurdă a omului poate fi depășită și „bucuria de a trăi” s-ar putea afirma în fiecare om. Acesta este mesajul ultim al Simonei de Beauvoir. Filosofie sceptică referitoare la prezent, schițând, totuși, spre deosebire de Sartre, un gest de încredere în virtualitățile viitorului”⁶.

3. Etica ambiguității

Etica ambiguității, elaborată într-o mitologie existențialistă a individului, este poate cea mai simptomatică dimensiune a filosofiei Simonei de Beauvoir, acest excelent *cugetător al opțiunii*⁷. Traseul meditativ al autoarei asupra umanului se întinde între reperele „Când?” și „Până unde?”, libertatea alegerii intersectând *transcendența* (în sensul ei existențial de depășire, de proiect perpetuu) cu *infinutul sisific* (dezvoltat de filosofia camusiană). Care este măsura omului? Ce-și poate propune? Între ce limite poate spera? Existența fiecăruia este o existență *împreună* cu ceilalți, nicio legătură nu este dinainte dată, și nimeni nu se poate afirma doar egocentric. Ca atare, existența individuală este *proiect către altul, transcendență*, anulând, astfel, orice este „străin” sau „impersonal”:

*Nimic nu a fost decis înaintea mea (...) Ceea ce este al meu, este, deci, mai întâi ceea ce eu fac (...) Un proiect este exact ceea ce el decide să fie, el are sensul pe care și-l dă: nu putem să-l definim din afară. El nu este contradictoriu, el este pasibil și coerent din faptul că el există, și el există din faptul că un om îl face să existe*⁸.

Pentru că raportul nostru cu lumea nu este structurat, deoarece nu a fost dat în sine, înseamnă că trebuie refăcut inclusiv trecutul, că asupra relației noastre cu lumea urmează să decidem clipă de clipă, în permanență. Or, un asemenea *act*, o atare *intervenție*, presupune *implicare*, adică *angajament*, *posibilizare*, *proiecție*. Pentru tot ceea ce întreprindem trebuie să ne asumăm *responsabilitatea*, imediat după ce am perceput corect „*amplasamentul și marginile* teritoriului asupra căruia urmează să acționăm, iar cu cât delimitarea este mai exactă, cu atât câmpul de manifestare al destinului este mai restrâns. În maniera fenomenologică de gândire, Simone de Beauvoir concepe existența umană ca pe o *existență în lume*; ca atare, semnificația vieții personale rezidă în umanitatea acesteia cu viața generală în inseparabilitatea lor, și ca orice trăire a cuiva, este *proiect spre / de altceva*. Nimeni nu este doar *eu* – omul fiind după expresia heideggeriană, *o ființă a depărtărilor, intenționalitate, ieșire* din sine, *orientare către, depășire* a propriei prezențe.

Pentru că nu este niciodată în repaus, omul este privat de starea paradisiacă – spune Simone de Beauvoir.

Orice promisiune înseamnă o deschidere către o altă promisiune; orice rai anunță alt rai. Omul însuși este proiect, devenind ceea ce va fi. Niciodată static (delimitat și definitiv), este un vector al temporalității, o imagine dincolo de el însuși, perpetuu deplasabilă și perfectibilă; el e transcendere continuă și pluridirecțională: dislocare, tranzitivitate, suspendare. Orice *categorisire* și *împlinire* vine *după* (nu înainte), fiindcă nimic nu este dat dinainte, prestabilit, decis. Fatalitatea derivă, însă, tocmai din această propulsie, din această trecere neîntreruptă, din această aruncare în timp; iar din fața ei nu ne salvează nici măcar înțelepciunea, deoarece ea însăși este proiect.

„Înclinând balanța de partea lui Pyrrhus, individualismul expres al autoarei – ca și în cazul lui Sartre sau Merleau – Ponty – se întemeiază pe o *absență funciară a universalului* ca premisă a concreteței umane. De teama ethosului indiferent și a impersonalismului stoic este negată – adesea prin confuzie de atitudini – realitatea *mijlocirii, a relației* din care Hegel, pe urmele lui Aristotel a putut deschide filosofia către temeiurile antologiei autentice. Mijlocirea, generalul este o condiție absolută: atât în planul unității finanțării, cât și în planul reflexiei categorial – filosofice, oricare ar fi aceasta. Existențialismul, filosofie prin excelență a individului, face în descrierile sale fenomenologice un comerț ilicit cu universalul. La Simone de Beauvoir, faptul *depășirii* către altceva devine simultan, criteriu (just) al non-identității la nivelul individuației, dar și criteriu fundamental (injust și îngust) al negării universalului, al *comunității* de ființă, de pe pozițiile unei ontologii a dispersiei pluraliste⁹.

Umanitatea nu este armonia prestabilită dintre oameni, ci virtualitatea unei relaționări, libertățile indivizilor nefiind nici opuse, nici identice, ci doar separate; un om se „*situează*” pe sine situând alți oameni în jurul său, dar el nu poate alege să fie solidar cu toți oamenii ... În acest sens, *umanitatea este o suită discontinuă de oameni liberi, care izolează iremediabil subiectivitatea lor*¹⁰.

Umanitatea, în genere, nu are scop, nefiind transcendentă către ceva: pur și simplu, ea *este* (tocmai în aceasta constă contingenta omului și a umanității – nimic nu le cere, nimic nu le cheamă la existență).

Utilizând structura logică „nici”, fundamentul metodologiei intenționalității, gânditoarea franceză neagă finalitatea omului și a lumii, vorbind despre *falsul infinit* (permanenta transcendență, proiectul perpetuu). Respingând concordanța hegeliană dintre

raționalitatea universalității lumii și haosul opțiunilor individuale ignorante, ea consideră că omul nu poate să-și însușească viziunea universalului, de vreme ce el nu este universalul ca atare. Prin urmare, omul nu poate intra în raport cu infinitul sau cu umanitatea, ci numai *cu anumiți oameni* – pentru că el este o *ființă care se alege continuu: Ființa umană există sub formă de proiecte, care sunt nu proiecte către moarte ci proiecte către scopuri singulare*¹¹.

Omul este mișcare către ființă (el acționează pentru *a fi*), proiectul lui nu poate fi decât singular, finit, iar timpul depășirii apare ca o calitate particulară a obiectului, căci obiectul are întotdeauna o durată care pretinde, organic și mereu, un „și după”.

Omul normal – scrie Simone de Beauvoir – *nu gândește să fie făcut nici din sticlă, nici din lemn, el nu se consideră nici o marionetă, nici o fantomă; dar cu atât mai mult, el nu poate vreodată să creadă deplin nici în lacrimile sale, nici în râsul său: nimic din ceea ce îi apare nu este definitiv*¹².

Vidul interior al individului este întregit de plenitudinea *exterioară* a Altului; fiecare „eu” se deschide „alter” – ității. Chiar dacă umanitatea nu se realizează, Altul este *închis asupra sa și deschis asupra infinitului*:

*Niciun act uman nu se propagă la infinit (...). Dacă aș pretinde să asum la infinit consecințele actelor mele, eu n-aș mai putea voi nimic. Eu sunt finit; trebuie ca eu să vreau finitudinea mea. Dar ceea ce doresc este să aleg un capăt care să nu poată fi depășit, care să fie cu adevărat un capăt*¹³.

Deschiderea către Altul poate fi eliberatoare, justificând ființa ambilor parteneri coraportori: *devotamentul*, în această relație, este solicitarea necondiționată a existenței Celuilalt, *totala demisie în favoarea Altuia*.

Un om nu poate niciodată abdica de la libertatea sa: *a te devota înseamnă a voi, iar a voi înseamnă a spera să îți recuperezi propria ființă* (în iubire și în prietenie, verbul „a dăru” comportă un sens ambiguu, pentru că nu lasă să se întrevadă cine câștigă și cine pierde într-o astfel de legătură, în timp ce „a te devota” înseamnă foarte clar *a acționa pentru altul*). Trăirea falsă a devotamentului său nereciprocity împărtășirii lui va duce la un tragic eșec (renunțare, solitudine, protest). Lupta împotriva indiferenței, apelul la fundamentele reale ale acțiunii sunt singurele capabile să ne deschidă spre „valoare”, aurora perpetuă a ființei umane, singurul mod de a co-participa la actul ființării: libertatea fiecăruia, pentru a se împlini, solicită deschiderea spre un viitor, iar ceilalți oameni sunt cei care îl deschid; pe această *interdependență* fundamentală, pe această *structuralitate*, pe această *comunicare* funciară, pe această *ambiguitate* de raporturi umane, pe această *reciprocitate* trebuie să se întemeieze totul. Ambiguitatea raportului uman condiționează existența permanentă a unui risc al alegerii; chiar când ne devotăm cuiva, gestul poartă în el un risc și o îndoială. Vom acționa mereu doar generându-ne limite; omul este transcendență: ceea ce el cere, nu cere decât pentru a depăși ceea ce cere (el singur *se face*, depășind ceea ce i se dă prin utilizare). Fiecare este doar instrumentul care întemeiază pe Celălalt; binele oferit nu are valoare decât dacă cel ajutat face ceva cu el. Fiecare este el însuși doar prin propriul proiect – nașterea, educația, etc. sunt doar facticitate, situație ce poate fi depășită prin faptul că el este o ființă liberă.

Viața – spune Simone de Beauvoir este o plenitudine pe care n-a precedat-o nicio dureroasă absență: *Nu se voiește nici pentru altul, nici pentru sine; se voiește pentru nimic: și aceasta este libertatea*¹⁴.

Noi nu creăm niciodată pentru altul decât puncte de plecare, pe care, pentru noi înșine, le dorim ca scopuri. Nu putem face nimic pentru un om (singurul lui bun este libertatea, care îi aparține în exclusivitate) și nici împotriva lui: *omul este liber în libertate, în situație; el este, - concomitent, libertate și facticitate*. Situația altului este întemeiată de mine; „eu” instrumentează destinul „celuilalt”. A refuza sau a accepta, reprezintă un act al libertății comune, dar și al responsabilității reciproce: *Fatalitatea care apasă asupra altuia este întotdeauna a noastră: fatalitatea este chipul înghețat pe care îl întoarce către fiecare libertatea tuturor celorlalți*¹⁵.

Persoana umană este și victimă și călău¹⁶.

A lucra pentru oameni implică și faptul de a lucra împotriva lor. Cu toate că fiecare om își dorește soarta sau situația altuia, el nu acceptă, însă, de a fi altul, deoarece *fiecare nu este subiect decât pentru sine*.

Dialectica libertății și contingenței, în condițiile coexistenței actului liber sau contingent, generează o structură de ambiguitate, care este rezumată de Simone de Beauvoir în următorii termeni:

Singură libertatea altuia este capabilă de a necesita ființa mea. Nevoia mea esențială este, deci, de a avea oameni liberi în fața mea: nu dacă mi se anunță moartea mea, ci dacă nu se anunță sfârșitul lumii, proiectul meu pierde orice sens; timpul disprețului este, de asemenea, cel al disperării. Astfel, nu pentru altul se depășește fiecare; se scriu cărți, se inventează mașini care nu erau cerute de nimeni; cu atât mai mult nu este pentru mine, căci „sine” nu există decât prin proiectul însuși care îl aruncă în lume: faptul transcendenței precede orice scop, orice justificare; dar din faptul că noi suntem aruncați în lume ne bucurăm imediat să scăpăm contingenței, gratuității pure. Noi avem nevoie de altul pentru ca existența noastră să devină fondată și necesară¹⁷.

A fi în lume înseamnă a fi împreună cu alții și cu obiectele create laolaltă, a comunica, a-ți justifica existența (este aproape o parabolă a preceptului biblic *oricine se va căuta pe sine se va pierde, și oricine se va pierde se va găsi*); aruncându-ne în lume și iubind-o, o facem să fie.

În timp ce contingența poate fi depășită, libertatea reprezintă singura realitate care nu se poate transcende (cum să depășești ceea ce se depășește pe sine însăși fără încetare?). Proiectele umane (pentru că nu există doar unul singur, ci mai multe) sunt separate și opozante între ele, comportând libertăți corespunzătoare; ființa umană rămâne permanent împărțită, scindată, contrarie, ambiguă (fiecare ins este, deopotrivă, stăpân și sclav, bun și rău, drept și nedrept, prieten și dușman, sincer și duplicitar etc.). Întrebarea fundamentală pe care și-o pune Simone de Beauvoir este următoarea: *Cum să trăiești și să te manifesti ca libertate printre atâtea libertăți?* Totul este o luptă pentru a fi; pentru ca lumea să-ți ofere un loc în ea trebuie să iubești, să vrei, să faci, să sperii. Omul este liber pentru că își asumă lucid finitudinea, autodepășindu-se mereu în risc și în eșec; proiectându-se către un viitor incert, el își întemeiază prezentul. Viața umană nu este progresivă, ci doar *ciclică*; e revenire și reluare, perpetuă continuitate. Necesitatea își pierde orice rol și influență în raport cu libertatea¹⁸, nu există nici un dat pur obiectiv, nimic exterior:

*O morală a ambiguității, aceasta va fi o morală care va refuza să nege a priori că existenți separați ar putea fi, în același timp, legați între ei, că libertățile lor singulare ar putea făuri legi valabile pentru toți*¹⁹.

Singură voința oamenilor decide; omul vrea să fie și, în măsura în care coincide cu această voință, el eșuează. A te voi moral și a te voi liber este același lucru (voința de a fi liber face trecerea de la natură la moralitate), libertatea și *realitatea ambiguă* sunt identice. Este contradictoriu să te vrei în chip deliberat non-liber (nu poate exista un individ care să vrea, în chip pozitiv, să nu fie liber). În fața libertății sale, omul se simte angoasat; din structura sa ființială nu lipsesc minciuna, rautatea și Neantul. În optica Simonei de Beauvoir, *raportul de ambiguitate relevă încercarea omului de a realiza pozitiv negativitatea sa, prin contrazicerea permanentă a însăși mișcării existenței*²⁰.

Din punct de vedere antologic, avem de a face cu un *ninism*, cu o intenție de neutralitate (pusă în evidență, în fond, de metoda fenomenologică):

*Nu se poate spune nici că omul liber vrea libertatea pentru a dezvălui ființa, nici că vrea dezvăluirea ființei pentru libertate; acestea sunt, aici, două aspecte ale unei singure realități. (...). Nu există pentru om niciun mijloc de a evada din această lume; în această lume ..., el trebuie să se realizeze din punct de vedere moral. Trebuie ca libertatea să se proiecteze către propria realitate, pe parcursul unui conținut căruia ea îi întemeiază valoarea; un scop nu este valabil decât printr-o întoarcere la libertatea care l-a pus și care este vrut prin intermediul ei. Dar această voință implică faptul că libertatea nu se înglobează în nici un scop și nici nu se dispersează zadarnic fără să vizeze un scop; nu trebuie ca subiectul să caute a fi, ci trebuie să dorească a exista în ființă; a te voi liber și a voi să existi în ființă reprezintă una și aceeași alegere: alegerea pe care omul o face de el însuși ca prezență în lume*²¹.

Libertatea nu va fi niciodată dată, ci în permanență de cucerit. Libertatea, din punct de vedere socio-istoric, devine absolutul instabilității, lumea fiind din totdeauna și pentru totdeauna în război. Moartea aduce individul uman în prezența finitudinii, îndepărtându-l tot mai mult de infinit.

În ceea ce privește *ninismul moral* și *ruptura dintre politic și etic*, Simone de Beauvoir subliniază că *nici* violența nu se justifică a priori și *nici* lipsa de violență; într-o asemenea *situație cu miză incertă*, omul, însă, nu trebuie să dispere:

*Desigur, această incertitudine nu trebuie să-l împiedice de a-și căuta scopurile sale; dar ea cere să se îngrijească în fiecare caz de a găsi un echilibru între scop și mijloace*²².

În viața noastră, privată și publică, nu există alt adevăr decât cel statistic. Nicio libertate nu poate fi obținută decât printr-un orizont de eșec; practic, există un eșec perturbator pentru activitatea și creativitatea umană, și un eșec stimulator, care le relansează²³.

Statuând o identitate între generozitate și voința de putere, Simone de Beauvoir consideră că politicul (expresie a necesității brutale) și eticul (atitudine liber consimțită), sunt totalmente opuse.

4. Oroarea de natură

„*Oroarea de natură*”, manifestată de scriitoarea franceză, se poate traduce printr-un refuz al *inegalității* naturale dintre femeie și bărbat, dintre tânăr și bătrân, iar în lucrarea din 1949 *Le Deuxième Sexe*, ideea reciprocității și obsesia etică a ambiguității dobândesc virtuți revendicative. Simone de Beauvoir o ferventă luptătoare pentru emanciparea femeii, este indignată să o vadă pe aceasta tratată ca un obiect erotic, considerând că feminitatea este o situație creată prin civilizațiile așezate peste datele fiziologice de-a lungul timpului: *nu te naști femeie: devii femeie*. Căsătoria burgeză îi apare ca o instituție obscenă *pentru că transformă în drepturi și datorii un schimb care trebuie să fie fondat pe un elan spontan*, iar cuplul, drept o comunicare în cadrul căreia, *membrii și-au pierdut autonomia*. Totodată, ea afirmă că n-a simțit niciodată nevoia maternității „*étrange compromis de narcissisme, d'altruisme, de rêve, de sincérité, de mauvaise foi, de dévouement, de cynisme*”.

Tentația Simonei de Beauvoir are un dublu obiectiv: pe de o parte, ruina mitului referitor la *eternul feminin*, iar pe de altă parte, obținerea *egalității în diferență*. Fericirea la care poate spera libertatea socială a femeii nu trebuie concepută sub aspectul imobilității și al pasivității, ci, dimpotrivă, libertatea are sens numai printr-o veritabilă cucerire a depășirii sale, a transcendenței sale, printr-o luptă morală. Femeia și-a pierdut demnitatea egalității cu bărbatul în urma unui *accident istoric*, precizează scriitoarea, și nu din cauza unei inferiorități congenitale. Sunt avansate trei postulate în acest sens: a) *În toate momentele istoriei de până în prezent, femeia n-a fost egală cu bărbatul* (în timp ce bărbatul și-a exercitat transcendența identificându-se cu operele sale, femeia a fost condamnată la imanență, fiind dedicată perpetuării vieții, pentru că ea aparține speciei); b) *Mitul eternului feminin s-a născut din voința bărbatului de a face din femeie o lume închisă, și, totodată, din complicitatea femeii de a ceda orice inițiativă* (Bărbatul așteaptă de la posesiunea femeii altceva decât satisfacerea unui instinct; ea este obiectul privilegiat prin intermediul căruia el supune Natura; misterul feminin nu există decât pentru bărbatul care n-a recunoscut în femeie o ființă umană identică lui – de aici, instituirea unei conjurații magice între bărbat și femeie, urmărindu-se statuarea inferiorității acesteia din urmă)²⁴. c) *Nu există o esență a feminității* (o ființă este numai ceea ce ea se face, de aceea numai existența singură determină propria ei esență; or, constrângerea istorică a femeii a împiedicat ca aceasta să devină ceva, femeia fiind, astfel, inesențialul). Emanciparea colectivă și *egalizarea umanistă a sexelor* – remarcă Simone de Beauvoir – nu înseamnă suprapunerea până la identitate a celor doi, ci *consonanța* lor, pentru că, într-adevăr, *ceea ce bărbatul și femeia urăsc unul la celălalt este eșecul tipător al propriei rele credințe și al propriei lașități ...*

Volumul întâi al acestei cărți despre sex și *gen*, prima față a medaliei: „stema”, generalitatea, știința, mitul, schițează o istorie critică a articulării conceptelor (masculine) ale femininului. Volumul următor, reversul medaliei: „capul” experiența trăită, vârstele, ipostazierile, va privilegia „femeiescul” contemplat nu ca arhetip sau esență, ci ca *fond comun al oricărei existențe feminine singulare*, fond cu contururi și culori strict prescrise de tradiția socio – culturală²⁵. Când femeia alege să fie *pentru altul* (chiar și pentru bărbatul pe care îl iubește) ea se degradează, drama ei ia naștere din *acest conflict între revendicarea fundamentală a oricărui subiect care ni se prezintă ca esențial și între exigențele situației sale*, Pornind de la *disimetria* raportului dintre masculin (postulat prin tradiție ca Subiect) și feminin (văzut ca Obiect), Simone de Beauvoir care a întreprins fenomenologia *trăitului*,

pledează pentru instituirea unei „simetrizări autentice”: reciprocitatea relației Subiect – Obiect, sau, după expresia autoarei, *fraternitatea* ...

Lucrarea are marele merit de a demonta mistificările existente cu privire la status-ul și rolul femeii în societate și de a restabili adevărul cu privire la importanța dimensiunii feminine în istoria culturală a omenirii.

5. Concluzii

Salvată de Neantul pe care l-a semnalat în permanență cu înfrigurare, eliberată de angoase, ridicându-se deasupra sentimentului absurdului, creația Simonei de Beauvoir se situează benefic sub semnul unei maxime exigente de sinceritate, deschizându-se generos spre cunoaștere și spre revelația meditativă.

„Oricare ar fi scrierile Simonei de Beauvoir (eseuri, romane, teatru, memorii, studii sociologice) toate acestea fac parte din același magistral proiect existențialist care le conferă o unitate și o coerență remarcabile. Ea este pentru generațiile de după război, modelul scriitorului angajat, acela care creează sub semnul autenticității, acela pentru care viața este compatibilă cu gândirea. Din operele sale de ficțiune se degajă principii de conduită și o pune în lumină a responsabilității alegerii acțiunilor; problemele abordate de filosofia existențialistă, libertatea, angajarea politică și raporturile cu Celălalt, sunt teme recurente din romanele ei, teme cu atât mai pertinente cu cât sunt deservite de o scriitoare în mod deliberat neutră”²⁶.

„Filosofia sa lasă loc preocupărilor morale: rigoarea în nonconformism, sentimentul solidarității umane, meditația dezolată în fața neantului morții, care, totuși, justifică viața”²⁷.

Apetitul vital, intransigența onorabilă, completa dezinteresare, moralismul tonifiant cu privire la solidaritatea umană, înțelepciunea cu noblețe resemnată, structura metafizică a firii, au făcut din Simone de Beauvoir o scriitoare cu totul aparte, un martor lucid și un uimitor biograf al vremii sale.

Note și referințe bibliografice

„Ceea ce, pentru filosofia clasică, înseamnă un defect al gândirii sau acțiunii, ambiguitatea a căpătat în existențialism, începând cu Kierkegaard, semnificația unei trăsături proprii faptelor umane, dimensiunea lor autentică. Din acest punct de vedere, ambiguitatea poate fi definită ca o stare de neîmplinire (*inachèvement*) necesară a realității umane, prezența unor contradicții care nu pot fi rezolvate. Aceasta rezultă din imposibilitatea de a-i oferi omului o „natură”, tendinței de a considera istoria sa ca o devenire căreia nu-i pot fi atribuite un sens, o direcție sau un scop. Sartre, Simone de Beauvoir, Merleau – Ponty, au așezat noțiunea de „ambiguitate” în centrul filosofiei lor, utilizând în dezvoltarea ei o dialectică proprie, menită a demonstra coexistența și tensiunea necesară a contrariilor fără speranța vreunei rezolvări pozitive. Omul – spune Sartre, în *l’Etre et le Néant* – trebuie deschis ca fiind, totodată, în lume și în afara lumii, el este *situație și libertate, pentru sine și pentru celălalt*. Acțiunea lui nu poate fi supusă acțiunilor moralei sartriene, ea comportă totdeauna riscul de a se abate de la scopurile propuse pentru că acestea nu-și fac apariția decât odată acțiunea efectuată”. (Ernest Stere, *Din istoria doctrinelor morale*, vol.3, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, pp. 269-270)

Simone de Beauvoir, *L'Existentialisme et la sagesse des nations*, Gallimard, Paris, 1973, p. 37

Ibidem, p.16

Simone de Beauvoir, *Pour une morale de l'ambiguïté*, Gallimard, Paris, 1966, p. 32

Revolta autoarei are în vedere diverse aspecte ale realității contemporane: mizeria imigrațiilor, precaritatea *ne-integraților* din SUA, condiția femeii în societatea modernă, non-valoarea excesului ca prisosință a bunurilor, etc.

Ernest Stere, op. cit., pp.270-271

La baza ideilor emise de noi în legătură cu acest aspect stă interesantul studiu al lui Tudor Ghideanu, *Percepție și morală în fenomenologia franceză*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979

Simone de Beauvoir, *Pyrrhus et Cinéas*, Gallimard, Paris, 1966, pp.245-246, 261;262

Tudor Ghideanu, op.cit., p.168

Simone de Beauvoir, *Pyrrhus et Cinéas*, (ed.cit.), p. 285

Ibidem, p.300

Ibidem, p.305

Ibidem, p.308

Ibidem, p.323

Ibidem, p.331

Morala beauvoiriană a lui și victimă și călău se distinge de morala camusiană a absursului (mai pozitivă), *nici victimă, nici călău*.

Simone de Beauvoir, op.cit., p.339

Aceasta, spre deosebire de concepția sartriană care acredita ideea unei necesități suverane și determinante: *omul este condamnat să fie liber*.

Simone de Beauvoir, *Pour une morale de la ambiguïté* (ed.cit.), p.25

Ibidem, p.82

Ibidem, pp. 100-102

Ibidem, p.2013

Filosoful personalist Jean Lacroix (în lucrarea sa de referință *L'Echec*, P.U.F., Paris, 1965), consideră că eșecul se află situat în centrul existenței, iar acest *eșec radical* nu trebuie confundat cu *suma eșecurilor particulare*. Gânditorul respectiv distinge patru categorii ale eșecului (văzut ca *necoincidență dintre intenție și act*): *înstrăinarea, conflictul, suferința și moartea*; acestora el le contrapune ca atitudini posibile ale persoanei umane: *evaziunea, suicidul, descurajarea, reluarea succesului, experiența – bucurie, speranța și experiența religioasă*. Pentru detalii a se consulta Tudor Ghideanu, *Percepție și morală în fenomenologia franceză*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979 și Gheorghe Vlăduțescu, *Personalismul francez*, Editura Științifică, București, 1971

În lucrarea citată de noi Geneviève Gennari acuză, în acest sens, bărbatul de o dublă *reacredință*: a) proiectarea asupra femeii a vinei și angoasei originale, a minciunii; b) echivalarea feminității cu Mama-moarte și cu Femeia-carne.

Delia Verdeș, Prefață la Simone de Beauvoir, *Al doilea sex*, Editura Univers, București, 1998 (Trad. Diana Bolcu și Delia Verdeș), p.5

Jean Pierre de Beaumarchais, Daniel Couty, *Anthologie des Littératures de langue française*, Bordas, Paris, 2001, p.121

Paul Salomon, Littérature française, Bordas, Paris, 1978, p.201